

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ №6 (4 год.)

Моделі ринку

I. Теоретична частина

1. Покажіть основні ознаки ринку досконалої конкуренції?
2. Умови діяльності фірми в короткостроковому періоді.
3. При яких умовах досягається максимізація прибутку конкурентної фірми?
4. У чому полягає мінімізація витрат фірми?
5. Коли фірма приймає рішення припинити виробничу діяльність?
6. Чому монополіст не може призначити будь яку ціну та виробити ту кількість товару, яку запланує?
7. Які методи ціноутворення можна розглядати як найбільш «ефективні» з точки зору монополіста.
8. У чому виявляється антимонопольна політика держави?
9. У чому полягає суть цінової дискримінації?
10. У чому полягає монополістична влада?
11. Назвіть загальні риси олігополістичних ринків.
12. У чому полягає олігополістична взаємозалежність?
13. В якому випадку на олігополістичному ринку можлива «цінова війна»?
14. У чому суть картелю?
15. Причини нестабільності таємної змови.
16. Суть моделі ламаної кривої попиту
17. Проаналізуйте короткострокову рівновагу фірми в умовах монополістичної конкуренції.
18. Покажіть особливості цінової конкуренції.
19. Особливості ринкової стратегії фірми в умовах монополістичної конкуренції.

II. Практична частина

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

I. Чи правильні наступні твердження ?

1. Характерною ознакою ринку досконалої конкуренції є наявність на ринку різноманітної за якістю продукції.
2. Конкурентна фірма тимчасово припинить виробництво, якщо її сукупний виторг менший за змінні витрати.
3. Конкурентна фірма виробляє оптимальний обсяг продукції, якщо її граничні витрати дорівнюють ринковій ціні товару.
4. Точками критичного обсягу випуску фірми є точки беззбитковості та точка закриття.
5. Метою фірми є максимізація економічного прибутку на одиницю продукції за певний період.
6. Функціонування конкурентного ринку приносить продавцям вигоду, яка вимірюється виробничим надлишком.
7. В умовах досконалої конкуренції попит на продукцію галузі так само абсолютно еластичний, як і на продукцію окремої конкурентної фірми.
8. Фірма за досконалої конкуренції тимчасово припинить виробництво, якщо її сукупний дохід менший за сукупні витрати.
9. Для окремої конкурентної фірми середній дохід дорівнює ціні.
10. Фірма за досконалої конкуренції завжди отримує економічний прибуток.
11. Монополія завжди обирає обсяг випуску в межах еластичного відрізка кривої попиту.

12. Монопольна влада залежить від еластичності попиту.
13. Монополіст буде збільшувати обсяг випуску і знижувати ціну, якщо $MR > MC$.
14. Протягом довгострокового періоду монополіст вибирає обсяг, який мінімізує довгострокові середні витрати.
15. Монопольна фірма встановлює ціну, вищу за граничні витрати на величину, прямо пропорційну еластичності попиту.
16. Картель є формою монополістичного об'єднання.
17. За умов чистої монополії ціна перевищує граничний дохід.
18. Монополіст не враховує фактор еластичності попиту.
19. Монопсонія передбачає ринкову взаємодію єдиного продавця і єдиного покупця
20. Монопольна фірма використовує 3 основні види цінової дискримінації.

II. Оберіть правильну відповідь:

1. *За яких значень H -індексу ринок оцінюється як неконцентрований і об'єднання дозволяться?*

- A. $H < 1000$.
- B. $1000 < H < 1800$.
- B. $H > 1800$.
- Г. $H < 500$.
- Д. $H > 2000$.

2. *Максимальне значення, якого може набути індекс Херфіндаля-Хіршмана, відповідає наявності:*

- A. Досконалої конкуренції.
- Б. Олігополії.
- В. Монопсонії.
- Г. Монополістичної конкуренції.
- Д. Дуополії.
- Е. Монополії.

3. *В умовах досконалої конкуренції ціна дорівнює мінімальним середнім витратам:*

- A. Протягом короткострокового періоду.
- Б. Завжди.
- В. Протягом довгострокового періоду.
- Г. Ніколи.

4. *Досконало конкурентна фірма - це:*

- A. Фірма, що використовує методи тільки легальної конкуренції.
- Б. Фірма, що не впливає на формування ринкової ціни.
- В. Фірма, що використовує будь-які форми конкурентної боротьби.
- Г. Фірма, якій вдається встановити бажану ціну в конкурентній боротьбі.

5. *Правило $MR = MC$ спрацьовує:*

- A. Протягом короткострокового, але не упродовж довгострокового періоду.
- Б. Протягом довгострокового, але не протягом короткострокового періоду.
- В. Протягом короткострокового і довгострокового періодів.
- Г. Тільки в умовах досконалої конкуренції.

6. *Якщо за певного обсягу виробництва граничні витрати перевищують ціну товару, підприємство в умовах досконалої конкуренції має:*

- A. Максимізувати прибуток.
- Б. Мінімізувати збитки.
- В. Закрити виробництво.
- Г. Максимізувати прибуток, але перерозподілити ресурси для виробництва

товару.

7. Підприємство в умовах досконалої конкуренції:

А. Має нульовий економічний прибуток протягом короткострокового періоду.

Б. Не отримує економічний прибуток упродовж довгострокового періоду.

В. Протягом довгострокового періоду може мати як економічний прибуток, так і зазнавати збитків.

Г. Не може отримувати економічний прибуток протягом короткострокового періоду.

8. Кривою пропозиції досконало конкурентної фірми протягом короткострокового періоду є:

А. Частина кривої середніх змінних витрат, що лежить над кривою граничних витрат.

Б. Крива граничних витрат, що лежить вище мінімуму кривої середніх змінних витрат.

В. Частина кривої граничних витрат, що лежить вище мінімуму кривої середніх сукупних витрат.

Г. Крива граничних витрат.

9. Попит на продукцію конкурентної фірми є:

А. Абсолютно еластичним.

Б. Абсолютно нееластичним.

В. Еластичним.

Г. Нееластичним.

10. Граничний виторг конкурентної фірми зі збільшенням обсягу продажу.

А. Зростає.

Б. Зменшується.

В. Не змінюється.

Г. Зменшується швидкими темпами.

11. Конкурентна фірма, для якої $P = \min ATC$:

А. Зазнає збитків, оскільки функціонує у точці закриття.

Б. Отримує нормальний прибуток, оскільки ціна перевищує середні змінні витрати.

В. Отримує нормальний прибуток, оскільки ціна покриває середні загальні витрати.

Г. Зазнає збитків, оскільки ціна не покриває середні постійні витрати.

12. Поняття «досконало конкурентна фірма» передбачає, що фірма:

А. Не здатна конкурувати з іншими фірмами.

Б. Домінує на ринку.

В. Конкурує з іншими фірмами легально.

Г. Не впливає на значення ринкової ціни.

13. Лінія попиту на продукцію конкурентної фірми має вигляд:

А. Прямої з від'ємним нахилом.

Б. Прямої, що паралельна до осі ординат.

В. Прямої, що збігається з лінією ціни.

Г. Прямої з додатним нахилом.

14. У конкурентної фірми у стані рівноваги:

А. $MC = MR = P$.

Б. $AR = MR > P$.

В. $P = AC - MC$.

Г. $MR = P - AR$.

15. Умовою прибутковості конкурентної фірми за моделлю $TR-TC$ є:

А. $TR = TC$.

Б. $TR > TC$.

В. $\Pi = 0$.

Г. $ATC = P$.

16. Крива попиту на продукцію фірми за досконалої конкуренції:

А. Є прямою горизонтальною лінією.

Б. Співпадає з кривою середніх загальних витрат.

В. Співпадає з кривою середніх постійних витрат.

Г. Крива з від'ємним нахилом.

17. Умовою беззбитковості конкурентної фірми за моделлю $MRMC$ є: А. $MR = MC$.

Б. $MR > MC$.

В. $\Pi = 0$.

Г. $P = \min ATC$.

18. У будь-якій конкурентній галузі ціна рівноваги довгострокового періоду встановлюється на рівні:

А. Мінімуму загальних середніх витрат.

Б. Мінімуму граничних витрат.

В. Мінімуму середніх змінних витрат.

Г. Мінімуму середніх постійних витрат.

19. Конкурентна фірма протягом короткострокового періоду припинить виробництво за умови, що:

А. Її нормальний прибуток нижчий за середньогалузевий.

Б. Ціна продукції нижча за мінімальні середні змінні витрати.

В. Її загальний дохід не покриває загальні витрати.

Г. Ціна продукції вища за мінімальні середні змінні витрати.

20. Умовою мінімізації збитків шляхом закриття конкурентної фірми за моделлю $MR-MC$ є:

А. $MC = MR = P$.

Б. $AR = MR > P$.

В. $P \leq \min AVC$.

Г. $MR = P - AR$.

21. Наявність економічного прибутку в конкурентній галузі не сприяє:

А. Розширенню виробництва на існуючих підприємствах.

Б. Входженню до галузі нових фірм.

В. Підвищенню ринкової ціни продукції.

Г. Підвищенню цін на виробничі ресурси.

22. Конкурентна фірма зупиняє виробництво, якщо:

А. Прибуток дорівнює нулю.

Б. Не може покрити постійні витрати.

В. Інші фірми залишають галузь.

Г. Прибуток має від'ємне значення, а дохід не покриває змінних витрат.

23. Умовою беззбитковості конкурентної фірми за моделлю $TR-TC$ є:

А. $TC = TR = P$.

Б. $TC = TR$, якщо $\Pi = 0$.

В. $P \leq \min AVC$.

Г. $TR = P$.

24. Для фірми, що працює на ринку досконалої конкуренції, крива середнього доходу:

А. Розташована нижче, ніж крива попиту на продукт фірми.

Б. Розташована нижче, ніж крива граничного доходу.

В. Співпадає з кривою ринкового попиту.

Г. Співпадає з кривою попиту на продукт фірми.

25. *За умов чистої монополії:*

- А. Крива попиту на продукцію фірми співпадає з кривою граничного продукту.
- Б. Граничний дохід дорівнює ціні за всіх обсягів випуску.
- В. Крива сукупного доходу є нелінійною, опуклою зверху.
- Г. Крива попиту на продукцію фірми є горизонтальною прямою.

26. *Чиста монополія існує тоді, коли на галузевому ринку:*

- А. Існує один продавець, який встановлює винятково високу ціну.
- Б. Існує один продавець продукту, що не має заміників.
- В. Функціонує одна фірма, пропозиція якої є абсолютно нееластичною.
- Г. Функціонує одна фірма, яка застосовує найбільш ефективну технологію.

27. *Монополіст відрізняється від конкурентної фірми тим, що він:*

- А. Обирає такий обсяг випуску, при якому граничний дохід дорівнює ціні.
- Б. Може вибирати будь-який обсяг випуску та продавати його за будь-якою ціною.
- В. Вибирає найбільший обсяг випуску і встановлює найвищу ціну.
- Г. При певній кривій попиту самостійно обирає таке співвідношення обсягу випуску та ціни, що максимізує прибуток.

28. *Цінова дискримінація - це:*

- А. Продаж однієї продукції за різними цінами різним покупцям.
- Б. Підвищення цін на товари вищої якості.
- В. Відмінності в оплаті праці осіб з різною освітою.
- Г. Наявність товарів-субститутів.

29. *Монополіст, який максимізує прибуток, буде знижувати ціну на свою продукцію, якщо:*

- А. Знижуються середні витрати.
- Б. Зростають витрати на рекламу.
- В. Граничний дохід перевищує граничні витрати.
- Г. Збільшується попит на його продукцію.

30. *Монополіст ніколи не вибиратиме обсяг випуску, для якого цінова еластичність попиту менша за одиницю, оскільки у цьому випадку:*

- А. Ціна вища за граничні витрати.
- Б. Граничний дохід більше за нуль.
- В. Граничні витрати більші за граничний дохід.
- Г. Ціна нижча за загальні середні витрати.

31. *Моносоніст на відміну від конкурентного покупця:*

- А. Купує товару більше і за нижчою ціною.
- Б. Купує товару більше і за вищою ціною.
- В. Купує товару менше і за нижчою ціною.
- Г. Купує будь-який обсяг продукції і за будь-якою ціною.

32. *Абсолютна цінова дискримінація передбачає:*

- А. Зниження цін до рівня конкурентної.
- Б. Зменшення обсягу продажу продукції.
- В. Зниження рівня витрат фірми.
- Г. Встановлення резервної ціни для кожного покупця.

33. *До утворення монополій не призводить:*

- А. Дія ефекту масштабу.
- Б. Наявність у фірми патентів, ліцензій, авторських прав.
- В. Контроль над стратегічними ресурсами, необхідними для виробництва.
- Г. Виробництво та збут товару, який має багато близьких субститутів.

34. За умов монополії для кожного обсягу випуску, крім першої одиниці:

- А. Граничний дохід дорівнює ціні.
- Б. Граничний дохід більший за ціну.
- В. Граничний дохід менший за ціну.
- Г. Граничні витрати дорівнюють ціні.

35. Фірма - монополіст:

- А. Ніколи не зазнає збитків, оскільки має монопольну владу і може проводити цінову дискримінацію.
- Б. Може виробляти будь-який обсяг продукції і продавати її покупцям за будь-якою ціною.
- В. З урахуванням кривої ринкового попиту визначає комбінацію обсягу випуску та ціни, що забезпечує максимізацію прибутку.
- Г. Встановлює найвищу ціну з можливих на свою продукцію.

III. Встановіть відповідність у вигляді комбінації цифр і букв

1.

- А. Умова прибутковості конкурентної фірми за моделлю MR-МС.
- Б. Умова прибутковості конкурентної фірми за моделлю TR-ТС.
- В. Умова беззбитковості конкурентної фірми за моделлю TR-ТС.
- Г. Умова беззбитковості конкурентної фірми за моделлю MR-МС

1. $MR = MC$.

2. $TR > TC$.

3. $TR = TC$, якщо $\Pi = 0$.

5. $P > ATC$.

6. $P = \min ATC$.

2.

А. Умови мінімізації збитків шляхом виробництва за моделлю TR-ТС.

Б. Умови мінімізації збитків шляхом виробництва за моделлю MR-МС.

В. Умови мінімізації збитків шляхом тимчасового припинення виробництва за моделлю MR-МС.

Г. Умови мінімізації збитків шляхом закриття за моделлю TR-ТС.

1. $TC > TR > VC$.

2. $TR < VC$.

3. $ATC > P \geq AVC$.

4. $P \leq \min AVC$.

5. $MC = MR = P$.

3.

А. Досконала цінова дискримінація.

Б. Цінова дискримінація другого ступеня.

В. Цінова дискримінація на сегментованому ринку.

Г. Надлишок споживача.

1. Цінова дискримінація, яку запроваджують тоді, коли можна визначити кілька окремих груп покупців з різною еластичністю попиту.

2. Цінова дискримінація, яка передбачає встановлення вищих цін у періоди підвищеного попиту.

3. Цінова дискримінація першого ступеня, за якою кожна одиниця товару продається за ціною, яку кожен споживач згоден сплатити за цю одиницю, тобто за ціною попиту, при цьому для монополіста співпадають ціна і граничний дохід та криві попиту і граничного доходу.

4. Різниця між ціною, за якою споживач згоден купити товар, і тією ціною, яку він сплачує.

5. Цінова дискримінація, що передбачає блокове призначення цін, залежно від обсягів продажу.

4.

А. Галузь із постійними витратами.

Б. Галузь із спадними витратами.

В. Галузь із зростаючими витратами.

Г. Ефект від масштабу.

1. Галузь, в якій розширення виробництва викликає зростання цін на спожиті ресурси.

2. Супроводжується зниженням середніх витрат у випадку зростання випуску.

3. Скорочення витрат, досягнуте однією фірмою при декількох видах виробництва.

4. Галузь, в якій розширення виробництва не впливає на ціни спожитих ресурсів.

5. Галузь, в якій розширення виробництва викликає зниження цін на спожиті ресурси.

IV. Виберіть літеру, яка відповідає правильному варіанту відповіді

1. А (якщо правильне тільки 1) Б (якщо правильне тільки 2 і 3) В (якщо правильне тільки

3) Г (якщо правильні усі відповіді)

Конкурентній фірмі протягом короткострокового періоду слід виробляти продукцію:

1. Якщо вона отримує економічний прибуток.

2. Якщо вона отримує тільки нормальний прибуток.

3. Якщо вона зазнає збитків, які не перевищують суми її постійних витрат.

2. А (якщо правильне тільки 1) Б (якщо правильне тільки 2 і 3) В (якщо правильне тільки

3) Г (якщо правильне тільки 1 і 4)

Якщо граничний дохід фірми за всіх обсягів випуску дорівнює ринковій ціні, то:

1. Фірма максимізує прибуток.

2. Пропозиція фірми є абсолютно еластичною.

В. Фірма працює в умовах досконалої конкуренції.

Г. Фірма працює в умовах чистої монополії.

3. А (якщо правильне тільки 1) Б (якщо правильне тільки 2) В (якщо правильне тільки

3) Г (якщо правильні усі відповіді)

Крива попиту на продукцію конкурентної фірми:

1. Пряма горизонтальна лінія на рівні ринкової ціни.

2. Співпадає з кривою граничного доходу.

3. Співпадає з кривою середнього доходу.

4. А (якщо правильне тільки 1) Б (якщо правильне тільки 2) В (якщо правильне тільки 3)

Г (якщо правильні усі відповіді)

Конкурентна фірма досягає точки беззбитковості, якщо:

1. Ціна дорівнює мінімуму її середніх загальних витрат.

2. Загальні витрати більші за загальний дохід.

3. Граничний дохід дорівнює граничним витратам.

5. А (якщо правильне тільки 1) Б (якщо правильне тільки 2) В (якщо правильне тільки 1 і

3) Г (якщо правильні усі відповіді)

Короткострокова крива ринкової пропозиції конкурентної галузі:

1. Визначає обсяг виробництва галузі.

2. Будується за умови незмінного числа фірм галузі.

3. Утворюється шляхом додавання обсягів пропозиції всіх фірм за кожної

можливої ціни.

6. А (якщо правильно тільки 1) Б (якщо правильно тільки 2) В (якщо правильно тільки 2 і 3) Г (якщо правильні всі відповіді)

Якщо на ринку взаємодіють єдиний покупець і багато продавців, - це:

1. Моносонія.
2. Чиста монополія
3. Поліполія.

7. А (якщо правильно тільки 1) Б (якщо правильно тільки 2) В (якщо правильно тільки 3) Г (якщо правильні всі відповіді)

Джерелом монопольної влади може бути:

1. Зростаючий ефект масштабу.
2. Місткість ринку.
3. Наявність патентів і ліцензій.

V. Заповніть пропуски у визначеннях необхідними словами та формулами

1. Ринкова структура, до якої входять невеликі фірми, що випускають різноманітну продукцію, вхід і вихід з ринку обмежені лише диференціацією продукту має назву _____.

3. Запишіть умови довгострокової рівноваги для чисто конкурентного ринку _____.

4. Визначте й запишіть загальне правило вибору оптимального обсягу виробництва _____.

5. Індекс Херфіндаля - Хіршмана (Н-індекс) - індекс ринкової _____, що обчислюється як сума _____ часток ринку (у відсотках) усіх фірм, що _____ продукцію на даному ринку.

1. Монопольна ціна _____ до обмеження _____ і _____ прав споживача.

2. Природна монополія - тип _____ структури, за якого _____ витрати досягаються під час _____ товару або _____ послуг лише однією фірмою.

1. Дуопсонія - _____ структура, за якої на ринку існують багато _____ і тільки два незалежних _____ однотипової _____.

2. Теорія ігор - _____, що досліджує _____ в можливих ситуаціях, пов'язаних з _____ рішень та розробленням _____ конкурентної поведінки на основі _____ методів.

3. Квазіконкурентна поведінка - поведінка _____, які дотримуються принципу _____ ціни та _____ витрат, але діють на ринку _____ обсягів продажу та малої кількості _____.

4. Індекс Ротшильда - співвідношення тангенсів _____ нахилу _____ ринкового попиту даного продуктового класу та кривої _____ попиту фірми, що випускає _____ певного класу.

5. Рівновага на ринку монополістичної конкуренції протягом короткострокового періоду - _____, за якого одні фірми мають _____ прибуток, другі - _____, а треті - _____.

6. Штучна диференціація передбачає _____ в упаковці, _____ марці, її іміджі в уявленні _____, що забезпечують рекламою.

7. Ринкова структура, до якої входять невеликі фірми, що випускають різноманітну продукцію, вхід і вихід з ринку обмежені лише диференціацією продукту має назву _____.

8. Еластичність попиту за витратами на рекламу показує на скільки _____ зміниться _____ попиту зі збільшенням витрат на _____ на _____ відсоток.

ЗАДАЧІ

Задача 1.

Припустімо, що фірма функціонує на ринку досконалої конкуренції. Наступна інформація відображає положення фірми: граничні витрати = $100 + 10Q$. Скільки товару і за якою ціною буде вироблено, якщо $p = 10$ грн.

Задача 2.

Фірма функціонує в умовах досконалої конкуренції. Функція її загальних витрат має вигляд: $TC = 0,1Q^2 + 15Q + 10$. Ринкова ціна становить 25 грош. од. Визначити точку рівноваги фірми та максимальний прибуток.

Задача 3. Фірма функціонує за умов досконалої конкуренції протягом короткострокового періоду та має наступні параметри діяльності: постійні витрати - 20 грош. од. для обсягу випуску 5 одиниць, оптимальний обсяг випуску становить 10 одиниць продукції, загальний дохід фірми становить 150 грош. од., середні змінні витрати становлять 14 грош. од. Визначте результати діяльності фірми через загальні та середні величини.

Задача 4. Припустімо, що фірма повністю монополізувала виробництво певного товару. Наступна інформація відображає стан фірми: $MR = 1000 - 20Q$; $MC = 100 + 10Q$. Скільки товару буде продано і за якою ціною, якщо фірма функціонує в умовах монополії.